

TRANZIȚIA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ DIN PERSPECTIVA UNOR ANALOGII ISTORICE

Dr. Gheorghe DOBRE

Economia românească postdecembristă a parcurs o evoluție care, în ciuda avalanșei de date și informații și în pofida efortului masiv și relativ concertat depus de analiștii politici și economiști, a rămas până acum aproape o "necunoscută" în câmpul cunoașterii științifice, deci un teren de fertilă investigație în continuare pentru cercuri largi de cercetători, și nu numai, din țară și străinătate. Într-o atare situație cred că n-ar fi lipsit de interes ca pentru demersuri ulterioare să se ia în seamă și o altă alternativă de abordare (desigur, complementară celor existente) și anume a analogiilor istorico-economice.

Care ar fi parametrii acestei perspective?

Perioada "etalon" supusă investigației să fie cuprinsă între anii 1990-1995.

Analogul temporar ales adică evoluția economiei românești între un număr egal de ani din trecut ar putea fi: 1921-1927, 1929-1935, 1938-1944 și 1945-1951. În total, ar putea fi patru segmente egale de timp. Se înțelege că și alte analogii ar putea fi întreprinse, luându-se pentru trecut segmente de timp (x) egale, dar diferite decât cele adoptate de noi aici.

Considerentele care au stat la baza opțiunii noastre ar putea fi sintetice exprimate astfel:

a) segmentele de timp reținute sunt suficient de numeroase pentru relevanță cognitivă;

b) în același timp ele sunt semnificative în viața economică românească din ultimele 3/4 de veac de evoluție;

c) respectivele fragmente de timp, exprimate, în egală măsură, cel puțin două tendințe de dezvoltare economică și anume o tendință ascendentă și alta descendentă, ambele înregistrând, pentru expresivitatea fiecăruia dintre ele, cotele atinse la valori maximele, eventual minimele.

Pentru asigurarea omogenității analogiilor adoptate s-au folosit produsul intern brut și componentul său fundamental -venitul național - adică indicatori sintetici de largă circulație în mediile științifice și social-politice actuale de la noi din țară. În cadrul fiecărei grupe analoge de ani, inclusiv a perioadei "etalon", indicatorii menționați sunt exprimați în valori constante și estimați la aceeași sferă de cuprindere teritorială.

Calculule întreprinse de noi sau de alții ne-au condus la o seama de rezultate pe care le inserăm în tabelul de mai jos.

VENITUL NAȚIONAL (PIB) ÎN ROMÂNIA¹⁾

1921	100,0	1929	100,0	1938	100,0	1945	100,0	1989	100,0
1922	114,9	1930	110,9	1939	101,3	1946	90,9	1990	94,4
1923	129,0	1931	119,7	1940	90,5	1947	114,3	1991	82,2
1924	143,5	1932	115,1	1941	93,8	1948	117,8	1992	75,1
1925	151,3	1933	119,1	1942	86,9	1949	149,4	1993	76,1
1926	171,4	1934	122,1	1943	99,3	1950	174,9	1994	79,1
1927	166,7	1935	120,0	1944	70,4	1951	228,5	1995	84,4

¹⁾ vezi notele

Fiecare perioadă cuprinsă în tabel ne relevă câteva aspecte demne de atenție.

1921-1927. Sunt anii refacerii și ai avântului economic postbelic, având la bază actul istoric al Unirii din 1918 și procesul de edificare a economiei naționale românești unitare. Pe ani, venitul național¹ a oscilat între o valoare relativă maximă de 114,9% în 1922 și o minimă de 97,3% în 1927, pe întreaga perioadă înregistrând un coeficient de variație de 5,53% și un ritm mediu anual² de 7,4%.

1929-1935. Perioada coincide cu anii impactului produs de criza economică mondială asupra economiei românești (1929-1933) și cu anii de relansare a economiei naționale de după impactul menționat și de dinaintea începerii celui de-al doilea război mondial. Oscilațiile anuale ale venitului național³ s-au înscris în valori maxime de 110,9% în 1930 și minime de 09,3% în 1935 și într-un coeficient de variație de 4,92% pentru întreaga perioadă. Între aceiași ani ritmul mediu anual de creștere reală⁴ a venitului național a fost de 2,6%.

1938-1944. În acest segment analog de timp am inclus doi ani de pace și intensă dezvoltare economică a României interbelice (1938 și 1939), un an de dezastru economic național prin raporturile teritoriale din 1940 și anii războiului, respectiv anii primei campanii românești la conflagrația militară mondială începută în 1941 și încheiată printr-un dramatic armistițiu în 1944. O asemenea tulburătoare perioadă și-a pus amprenta asupra tuturor aspectelor cantitative ale economiei noastre descrise aici. Venitul național⁵ a oscilat anual în jurul unei mărimi maxime de 114,3% în 1934 și a unei minime de 70,9% în 1944, coeficientul de variație pe întreaga perioadă ridicându-se la 14,23%, iar ritmul mediu anual⁶ scăzând la - 0,5%.

1945-1951. Perioada este inaugurată de victoria în 1945 a Națiunilor Unite asupra Germaniei hitleriste și la care victorie România participase activ, și de

evoluția în continuare a economiei noastre naționale, la început (1945-1947) dominată direct și apoi (începând din 1947) monitorizată indirect de URSS prin Armata Roșie prezentă pe teritoriul românesc și prin influența dominantă în viața noastră politică de atunci a intereselor sovietice, sub sfera cărora marile puteri împinseseră țara.

Oscilațiile anuale ale venitului național⁷ au înregistrat o mărime maximă de 130,6% în 1951 și minimă de 09,9% în 1946, pe întreaga perioadă semnalată coeficientul de variație fiind de 12,3%. Între aceiași ani ritmul mediu anual de creștere⁸ reală a fost de 6,5%.

1989-1995. Sunt anii tranziției românești de după decembrie 1989 și care formează pentru demersul nostru de față perioada "etalon" în sensul deja specificat. Pe ani, produsul intern brut⁹ a oscilat între cota maximă de 106,7% în 1995 și cea minimă de 87,1%. Pe întreaga perioadă de până acum coeficientul de variație a fost de 7,19%, iar ritmul mediu anual¹⁰ de scădere s-a înscris într-o mărime de -0,5%.

Pentru a avea o privire de ansamblu asupra analogiilor propuse, s-a întocmit un grafic în care evoluțiile pe fiecare perioadă ale economiei noastre sunt reprezentate de curbe simple suprapuse și având fiecare un an de bază însemnat cu 100, adică anul de început al fiecărei perioade.

Din această reprezentare grafică rezultă:

- curba evoluției perioadei "etalon" (1989-1995) a depășit perioadele analoage doar în două cazuri: o dată în 1990 față de 1946, când scăderea a fost mai mică (94,4% față de 90,9%) și a doua oară în 1995 față de 1944 când creșterea (84,4% față de 70,4%) a fost mai mare decât în anii corespunzători de referință;
- în restul anilor curba perioadei "eșalon" s-a situat sub cea descrisă de perioadele analoage anterioare, indiferent că acestea din urmă s-au

* Graficul se află la I.E.N.

înscris și ele în traiectorii fie de scădere, fie de creștere, fie și de unele și de altele în cadrul fiecărei grupe de ani;

- dar analogiile investigate ne sugerează constatări nu numai în privința nivelurilor, ci și a intensităților în care s-au derulat evoluțiile economiei noastre. Comparativ cu ritmul

mediu anual¹² înregistrat de economia noastră postdecembristă (1989-1995), cel rezultat din calculul pe perioada 1921-1927 a fost de aproape 15 ori mai mare, pe perioada 1945-1951 de circa 13 ori, pe perioada 1929-1935 de peste 5 ori și numai prin excepție egal cu cel constatat în perioada 1938-1944.

*

*

*

Chiar dacă nu au o valoare conclusivă absolută, datele și constatările prezentate invederează, de bună seamă, că evoluția perioadei "eșalon", respectiv tranziția

actuală se înscrie mai aproape de curbele evoluțiilor descendent - staționare și mai îndepărtat de cele ascendent - crescătoare ale perioadelor analoage anterioare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

ȘI NOTE

1. Pe 1926 și 1927 am folosit calculele întreprinse de M. Georgescu și publicate sub titlul "Venitul național" în *Enciclopedia României* vol. IV, p. 964. Rezultatele autorului sunt prezentate în prețuri curente, astfel că, pentru convertirea lor în valori constante (comparabile), am folosit ca deflator prețurile de gros publicate de N. Georgescu-Roengen în capitolul său "Prețurile" din același volum al "*Enciclopediei României*" la p. 929. Pentru anii 1921-1925 estimările ne aparțin. Ele se bazează pe aceeași metodologie, folosită de M. Georgescu, autor menționat mai sus, și pe datele publicațiilor timpului, utilizând, acolo unde informația necesară ne lipsea, tehnica adoptată de N. Georgescu-Roengen în studiul său "Modificări structurale în venitul național al României în urma celui de-al doilea război mondial" București, 1947. Sfera de cuprindere teritorială este cea a statului român, existentă între 1921-1927.

2. Spre deosebire de alte metode îndeobște folosite, în prezentul studiu, ritmul mediu anual de creștere a fost calculat după "metoda autoregresiei" (ecuații de regresii) propusă de acad. Gh. Mihoc și Gh. Theiler și introdusă în cursurile de specialitate ale Facultăților de Statistică de la noi de prof. Ion Ivănescu (coord.) și colectiv în lucrarea "Statistică" București, 1980, p. 237-238.

3. Pe întreaga perioadă cuprinsă în tabel, adică 1929-1935, am folosit calculele lui M. Georgescu specificate în nota 1. Pentru recalcularea seriei în valori constante am folosit ca deflator prețurile de gros publicate de același N. Georgescu-Roengen în studiul său "Prețurile", apărut în deja menționata "*Enciclopedia României*", vol. IV, p. 930. Venitul național și aici este calculat la teritoriul României existent între 1929-1935.

4. Vezi nota 2.

5. Calculul venitului național pe 1938 aparține lui M. Georgescu, autor citat mai sus. Începând din anul 1939 până în 1944 acest indicator a fost estimat de noi folosind în acest scop metodologia lui M. Georgescu și datele extrase din publicațiile timpului disponibile. Acolo unde informația brută ne-a lipsit, am recurs la tehnica folosită de

N.Georgescu-Roengen în studiul citat și de noi în nota 1. Întreaga serie referitoare la venitul național pe 1938 - 1944 se referă la teritoriul statului român rămas după raporturile din 1940, adică de 48 județe. Un recalcul omogen și în valori constante a indicatorului menționat a fost întreprins de noi și cu alt prilej, fiind publicat sub titlul "Economia României 1938-1944" București, 1983.

6. Vezi nota 2.

7. Calculele ne aparțin. Metodologia folosită aparține lui N.Georgescu-Roengen pe 1945 publicată în studiul citat (vezi nota 1) și pe 1946 nepublicată, dar consultată de noi în Arhiva Ministerului de Finanțe. Pentru anii următori s-au folosit publicațiile oficiale, întreaga serie fiind reconstituită prin legătura dintre indici. Vezi "Anuarul statistic al RPR 1958, p.67, "Anuarul statistic al RSR", p.102, ca și studiile noastre apărute în "Studii de istorie a economiei României 1945-1948" București, 1982 și "Economia României 1948-1950" București, 1989. Sfera de cuprindere teritorială este cea fărâmiată de granițele statului român existente între 1945-1951.

8. Vezi nota 2.

9. Vezi "Anuarul statistic al României", CNS, 1995, p.368-369, de unde am recalculat seria luând anul de bază 1989. Pentru 1995 am folosit creșterea față de 1994, mărime apărută în publicațiile oficiale existente.

10. Vezi nota 2.

11. Întocmit pe baza datelor din tabelul reprodus mai înainte.

12. Vezi nota 2.